DOC 06172

עימות אבוד בתפאורה גיאומטרית

11.-12-1975

טלוויזיה

מאת הדה בושס

העימות בין דוד בן־גוריון לבין משה שרת, שרק היבטים מספר שלו נחשפו ב„עימות" (יום א'), בהנ־ חייתו של אמנון רפאל, יש בו לא רק חשיבות היסטורית, אלא השל־ כות כמעט ישירות על מה שקורה לנו היום, ועל הלכי־רוח דומינאנ־ טיים במחשבה ובמדיניות הישרא־ לית. הדמיון בין דברים ואירועים מפתיע, וקיימת תחושה חריפה של רצון לערוך אנלוגיות כמעט ישי־ רות, ולהוציא מסקנות מיידיות־ עכשוויות.

חולשתה של „עימות" היתה הפ־ עם, שהתכנית כמו נועדה למי ש־ מכיר ויודע את הרקע הפוליטי־ היסטורי; מי שאינו מכיר את האי־ רועים והאישים שלקחו חלק במה שהתרחש אז (בין השנים 56'—54'), היה אמיר ללמוד עליהם משני סר־ טונים קצרים שהוקרנו, האחד על בן־גוריון והאחר על שרת. אבל ה־ סרטים היו חפוזים, קטועים ושטו־ חים, ומלבד שלא לימדו דבר וחצי דבר, רק גזלו זמן יקר וחשוב. כדי להעניק קצב ומימד נוסף לחלק ה־ מילולי, כלומר העימות המרכזי ש־ בין ד"ר מיכאל בר־זוהר, שאמור היה להגן על עמדת בן־גוריון, ובין ד"ר דן הורביץ, סניגורו של שרת, זופיעו מספר עדי מלך, ואחדים מ־ הם כשלמה באום, יצחק נבון, ויע־ קב צור, הבהירו מצידם אספקטים שונים של הסכסוך.

הנושא הביטחוני ומעמדה של ישראל בין העמים, הוא שהיווה את מוקד הסכסוך בין השניים. ד"ר בר־ זוהר ניסה להגדיר זאת כ„נחשוניות לעומת זהירות" (כך התבטא פעם שרת בראיון אתו). אבל כאן הגדרה פשטנית, מחפה ומטעה, העושה עוול לשניים.

בתמונה מזדקרת מכאן דמותו ה־ דומינאנטית של בן־גוריון בכל עוצ־ מת אישיותה. בן־גוריון הגיע להכ־ רה שפני הערבים אינם לשלום, הם לא ישלימו עם קיומה של מדינת ישראל, ומשום־כך דגל בהפגנת־כח צבאית, האמין במדיניות של תגו־ בה, וראה את פעולות התגמול של אותן שנים (כולל פעולת קיביה ה־ שנוייה במחלוקת), כאמצעי מרתיע ומסכסך בין מדינות־ערב, וכעזר ל־ יצירת תדמית של ישראל חזקה ובל־ תי־נכנעת. שרת, לעומתו, ייחס חשי־ בות רבה ללגיטימציה של ישראל ב־ קהילית העמים, ושאף להוריד את מתח הסכסוך בין ישראל למדינות ערב. שרת חשש מהידרדרות נוספת שתביא מלחמה. אבל לעומת בן־ גוריון, שכפה את רצונו, היה שרת בעל אישיות חלשה, לא עמד על דע־ תו, ופיתח כתחליף שיטה של מיקוח בינו לבין המטכ"ל.

למעשה אולי היה צריך, בתחילתו של הדיון, לעסוק בניתוח אישיותם של השניים, שגם בה טמון מפתח להבנת הסכסוך; ניתוח שח"כ נבון עשה בעדותו, אם כי החליק במודע ובמתכוון על פרטים לא נעימים, התמיא לשניים וכאילו נזהר בלשו־ נו.

נוסף לקונפליקט הרעיוני, רואה כאן ח"כ נבון התנגשות בין שני הפכים, כאשר כל אחד מן השניים תוהה על האחר ומחשבותיו; במרו־ צת השנים נוצר ביניהם קצר בקו־ מוניקציה, והיתה קיימת מערכת יח־ סים של רבדים נפשיים עמוקים — ורגישות רבה (דברי ח"כ נבון). שרת האשים את בן־גוריון ש„רמס חברות בקבינט" וזימנו מהווה כתב־אישום נגד בן־גוריון.

בן־גוריון מצידו לא בא ללווייתו של שרת. אבל כאן נהג בהתאם ל־ אופיו ול„יושרו" כפי שהגדיר זאת ח"כ נבון. כל זאת על רקע של „יחסי חברות קולקטיבית פגומים ביותר", לדברי מר יונה כסה, כלו־ מר: על רקע של אינטריגות קשות ומרות במפלגה.

כיום, בראייה רטרוספקטיבית — גם אם אנו מסכימים שבין השניים

הנחיה טובה של יובל בתוכנית על הסמים

היה בן־גוריון האישיות הדומינאנ־ טית והמרכזית שהביאה אותנו עד תגה — מתעוררות שאלות ופקפו־ קים ביחס לצדקת דרכו, וזאת גם אם לשפוט לפי גישתו ושאלותיו של המנחה וחלק נכבד מדברי העדים.

הבעיה העקרונית כפי שהציג או־ תה ד"ר דן הורביץ — והיא קיימת עד היום — היא: האם במצב שבו אין שלום, מעוניינת ישראל להוריד או להגביר את רמת החיכוך שבי־ נינו לבין הערבים. שרת האמין ב־ מינימום של חיכוך ובכך שאין יש־ ראל יכולה להתעלם מגורמי־חוץ. עובדה זאת לא נעלמה גם מבן־ גוריון.

ד"ר בר־זוהר הדגיש שבן־גוריון לא היה מוכן בשום פנים ואופן להגיע לעימות עם מעצמה גדולה, ובהתאם לכך נטל על עצמו ביצוע נסיגות משמעותיות, שלא כמו המנ־ היגים של היום, שאין להם הכח וה־ אומץ הבן־גוריוני.

במישור המדיני התברר שקיים היה אז, חוסר־תיאום וחוסר־מגע בין המדיניות הביטחונית למדיניות החוץ, עניין שגרם, לדבריו של יע־ קב צור, שהיה אז שגריר ישראל בפאריס, נזקים חמורים וקשים (הוא הביא מספר דוגמאות בוטות). אבל שרת, בגלל אישיותו החלשה, נכנע ללחצים וחזר ונכנע, ולא עמד על שלו; וכאן טמון כישלונה של המ־ דיניות של שרת, שגם לא ניתנה לה הזדמנות להוכיח את עצמה.

בראייה של היום מתעוררים פיק־ פוקים רבים בקשר לצידקת דרכו של בן־גוריון. המדיניות הישראלית הרשמית הינה, עד היום הזה, מדי־ ניות בקו בן־גוריוניסטי. שלמה באום, איש יחידה 101, נתן לה בי־ טוי פשוט וקיצוני, אבל זה גם בי־ טוי השגור כיום בפי רבים. לטענתו פרצה מלחמת סיני, מפני שלא הינו מספיק חזקים, „לא הוכחנו לאוייב את חוזק ידינו ועוצמתנו", ובמילים אחרות: „לא האמנו שהשלום יבוא בוויכוחים, אלא ידענו שזה מאבק של כוח".

הדוברים מוכרים וידועים והם חלק בלתי־נפרד של הוויכוח הפוליטי ב־ ישראל של היום, אם כי בן־גוריון היה פרגמאטיסט ומדינאי גדול ואין לדעת מה היה עושה וחושב בתנאים הנוכחיים.

לי נראה כי היתרון בממשלת יש־ ראל כיום המייצג מדיניות ברוח שרת, הוא שר־החוץ יגאל אלון, אר־ לם גם הוא, כשרת, אינו אישיות חזקה דייה, כדי לכפות את דעותיו ועמדותיו, אף כי מולו לא ניצב בן־גוריון. גם יסודותיו של הסכסוך ישראלי־ערבי לא השתנו במרוצת השנים, ורק החריפו והעמיקו, וע־ דיין עומדת השאלה האם אפשר, וצריך, ללמוד לקח מן ההיסטוריה, ובכון לעשות אנלוגיות כמעט ישי־ רות ממנה ועליה.

לי יש הסתייגויות רבות מצורת ההגשה של „עימות". משום מה מצ־ או לנכון להביא חלקים נכבדים של הדיון בצילומי „לונג־שוטס" בהם צפינו בצורות גיאומטריות מוזרות השייכות לתפאורה, ובגב של המש־ תתפים ולעתים בפרצופיהם המרוח־ קים והמטושטשים; שעה שנתון ראי־ שון בדיון מסוג זה, הוא להרבות ב„קלוזאפס" המאפשרים לצופים לא רק לשמוע את הנאמר, אלא גם לב־ חון את הבעות פניהם של המשתת־ פים.

*